

ДИМОН І. В.,
аспірант кафедри
адміністративного і фінансового права
(Національний університет
«Одеська юридична академія»)

УДК 342.922(477)

АДМІНІСТРАТИВНЕ ЗАТРИМАННЯ ЯК ЗАГАЛЬНИЙ ЗАХІД АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРИПИНЕННЯ

Стаття присвячена дослідженню адміністративного затримання як загального заходу адміністративного припинення. Проаналізовано існуючі в літературі погляди щодо видів строків адміністративного затримання, а також нормативну базу та роз'яснення Конституційного Суду України, зроблено висновок про адміністративне затримання як загального заходу адміністративного припинення. Запропоновано здійснити закріплення всіх суб'єктів адміністративного затримання в системному зв'язку.

Ключові слова: адміністративне затримання, адміністративне припинення, адміністративний примус, адміністративне правопорушення, заходи адміністративного припинення.

Статья посвящена исследованию административного задержания как общего мероприятия административного пресечения. Проанализированы существующие в литературе взгляды по видам сроков административного задержания, а также нормативную базу и разъяснения Конституционного Суда Украины, сделан вывод об административном задержании как общей меры административного пресечения, предложено осуществить закрепление всех субъектов административного задержания в системной связи.

Ключевые слова: административное задержание, административное пресечение, административное принуждение, административное правонарушение, меры административного пресечения.

The article is devoted to the exploration of the administrative detention as a measure of general administrative suspension. The author has analyzed the existing in modern day legal science points of view, types of administrative detention periods and the regulatory frameworks of this issue and explanations of the Constitutional Court of Ukraine. A conclusion is done about the administrative detention as a measure of general administrative suspension, proposed to carry out the consolidation of all entities in the system of administrative detention communication.

Key words: administrative detention, administrative suspension, administrative coercion, administrative offense, measures of administrative termination.

Вступ. Україна є правовою, соціальною державою, в якій реалізація та захист прав і свобод громадян є можливими лише за умови забезпечення законності і правопорядку, неухильного дотримання основних прав людини, ефективної протидії правопорушенням та злочинам. Однак неможливо забезпечувати права та законні інтереси всіх, не звертаючись до певних обмежень до осіб, які своєю поведінкою порушують встановлені норми. У більшості випадків такі обмеження носять примусовий характер. Одним із суворих та одним з

самих ефективних заходів адміністративного примусу є адміністративне затримання. Цей захід застосовується всупереч волі і бажанню фізичних осіб. Адміністративне затримання є загальним заходом адміністративного припинення, який полягає у тимчасовому обмеженні свободи пересування і місцезнаходження і застосовується в разі, коли інші заходи адміністративного припинення неефективні для забезпечення належного виконання провадження в справі про адміністративне правопорушення і забезпечення притягнення правопорушника до відповідальності. Крім того є цілий ряд проблем застосування адміністративного затримання: зловживання владою та перевищення повноважень посадовими особами, порушення строків адміністративного затримання, безпідставне застосування адміністративного затримання, неповідомлення родичів про адміністративне затримання тощо.

Постановка завдання. Мета статті – дослідити адміністративне затримання як загальний захід адміністративного припинення. Проаналізувати існуючі в літературі погляди щодо видів строків адміністративного затримання, а також нормативну базу та роз'яснення Конституційного Суду України, зробити висновок про адміністративне затримання як загального заходу адміністративного припинення.

Результати дослідження. У теорії адміністративного права адміністративне затримання особи є одним із найпоширеніших заходів адміністративного примусу. З однієї сторони, це пояснюється доцільністю та практичною спрямованістю такого заходу адміністративного примусу, з іншої – широтою правових приводів його застосування. Неоднозначність порядку застосування адміністративного затримання, а саме: приводів та підстав застосування, строків та порядку їх відрахування, призводить до порушення порядку застосування адміністративного затримання, наслідком чого є порушення прав і свобод громадян. У випадках, прямо передбачених законами України, з метою припинення адміністративних правопорушень, коли вичерпано інші заходи впливу, встановлення особи, складення протоколу про адміністративне правопорушення в разі неможливості складання його на місці вчинення правопорушення, якщо складення протоколу є обов'язковим, забезпечення своєчасного і правильного розгляду справ та виконання постанов у справах про адміністративні правопорушення допускається адміністративне затримання особи.

Серед вчених, які досліджували питання адміністративного затримання як заходу адміністративного припинення, слід зазначити: В.Б. Авер'янова, О.Ф. Андрійко, Л.Р. Білу-Тіунову, Є.В. Додіна, С.В. Ківалова, В.К. Колпакова, Р.С. Мельника, В.В. Назарова, В.Г. Поліщука, С.Г. Стеценка, Ю.С. Шемшученка та інших.

Слід зазначити, що застосування адміністративного затримання визначено в Кодексі України про адміністративні правопорушення, Законі України «Про міліцію», Митному кодексі України, Законі України «Про державну прикордонну службу», та інших нормативних актах. Основним актом, в якому встановлено підстави та порядок застосування адміністративного затримання, є Кодекс про адміністративні правопорушення. У ньому встановлено підстави, порядок, мета, строки адміністративного затримання та перелік посадових осіб, які уповноважені здійснювати затримання.

Підставою для адміністративного затримання особи є вчинення нею не будь-якого адміністративного правопорушення, а лише того, яке визначене в ст. 262 Кодексі про адміністративні правопорушення та абз. 2 п. 5 ст. 11 Закону України «Про міліцію». Адміністративне затримання може застосовуватися за дрібне хуліганство, вчиненні насильства в сім'ї, порушення порядку організації і проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій, при поширюванні неправдивих чуток, вчиненні злісної непокори законному розпорядженню чи вимозі працівника міліції тощо і лише зазначеними в ст. 262 Кодексу про адміністративні правопорушення органами [1, с. 262].

Як самостійний захід адміністративного припинення адміністративне затримання припиняє протиправну поведінку, а також використовується для отримання інформації про особу правопорушника. Метою застосування даного заходу є припинення правопорушень та забезпечення провадження в справах про адміністративні правопорушення, а підставою –

адміністративне правопорушення. У Законі України «Про міліцію», а саме в ст. 11, закріплено положення, відповідно до яких співробітники міліції мають право застосовувати адміністративне затримання до осіб, які скоїли адміністративне правопорушення:

1) неповнолітніх віком до 16 років, які залишилися без опікування, неповнолітніх, які вчинили суспільно небезпечні діяння і не досягли віку, з якого настає кримінальна відповідальність;

2) осіб, які перебували в громадських місцях у стані сп'яніння, якщо їх вигляд ображав людську гідність і громадську мораль, вони втратили здатність самостійно пересуватися чи могли завдати шкоди оточуючим або собі;

3) військовослужбовців, які вчинили діяння, що підпадають під ознаки кримінального або адміністративного правопорушення;

4) осіб, які мають ознаки вираженого психічного розладу і створюють у зв'язку з цим реальну небезпеку для себе і оточуючих;

5) іноземців та осіб без громадянства, які розшукуються правоохоронними органами інших держав як підозрювані, обвинувачені у вчиненні злочину або як засуджені, які ухиляються від виконання кримінального покарання [2, с. 11].

Адміністративне затримання – це захід адміністративного примусу, який полягає в тимчасовому позбавленні волі особи правопорушника в установленому законом порядку з метою припинення адміністративного правопорушення та забезпечення адміністративного провадження [3, с. 12]. Потрібно зазначити, що відповідно до ст. 260 Кодексу про адміністративні правопорушення (далі – КпАП) адміністративне затримання застосовується у випадках, прямо передбачених законами України:

1) з метою припинення адміністративних правопорушень;

2) коли вичерпано інші заходи впливу;

3) для встановлення особи;

4) складання протоколу про адміністративне правопорушення при неможливості складання його на місці вчинення правопорушення, якщо складання протоколу є обов'язковим;

5) забезпечення своєчасного і правильного розгляду справ та виконання постанов по справах про адміністративні правопорушення.

У ст. 262 КУпАП визначено, що адміністративне затримання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, може провадитися лише органами (посадовими особами), уповноваженими на те законами України, а саме: органами внутрішніх справ, органами прикордонної служби, старшою в місці розташування охоронюваного об'єкта посадовою особою воєнізованої охорони, посадовими особами Військової служби правопорядку в Збройних Силах України, органами Служби безпеки України та посадовими особами органів і установ виконання покарань та слідчих ізоляторів, посадовими особами, уповноваженими на те центральними органами виконавчої влади, що реалізують державну політику у сферах міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, при порушенні законодавства про перебування в Україні іноземців та осіб без громадянства і транзитний проїзд через територію України. Відповідно до норм Митного кодексу України адміністративне затримання може здійснюватися також посадовою особою органу доходів і зборів [4, с. 507].

Безумовною підставою для адміністративного затримання є неможливість встановлення особи на місці скоєння адміністративного правопорушення, а також необхідність з'ясування обставин справи.

Законними підставами для адміністративного затримання особи є вчинення адміністративного правопорушення, також у випадку, коли треба обов'язково скласти протокол про адміністративне правопорушення і його не можна скласти на місці вчинення правопорушення, неможливо розглядати справу на місці. Про вчинення адміністративного правопорушення складається протокол уповноваженою на те посадовою особою або представником громадської організації чи органу громадської самодіяльності [1, с. 254]. Складання прото-

колу про адміністративне затримання особи, яка вчинила правопорушення, здійснюється відповідно до ст. 261 КпАП. У протоколі про адміністративне затримання зазначається:

- 1) дата і місце його складання;
- 2) посада, прізвище, ім'я та по батькові особи, яка склала протокол;
- 3) відомості про особу затриманого;
- 4) час і мотиви затримання.

Протокол підписується посадовою особою, яка його склала, і затриманим. Якщо затриманий відмовляється від підписання протоколу, у ньому робиться запис про це. Відповідно до чинного законодавства про місце перебування особи, затриманої за вчинення адміністративного правопорушення, негайно повідомляються її родичі, а на її прохання – також власник відповідного підприємства, установи, організації або уповноважений ним орган. Ця норма впливає із ч. 5 ст. 29 Конституції України – про затримання людини має бути негайно повідомлено родичів заарештованого чи затриманого [5, с. 29]. Але на практиці норма негайного повідомлення родичів часто не виконується. Для виправдання такого невиконання працівники міліції частіше всього посилаються на те, що особа, яка знаходиться в підрозділі міліції до складання протоколу про затримання, не вважається затриманою і на неї не поширюються гарантії, передбачені для затриманих [6, с. 140]. Аналізуючи законодавство, слід зазначити, що чіткої процедури повідомлення не визначено. Часто також повідомлення надсилається поштою замість того, щоб зателефонувати. Коло осіб, які мають бути повідомлені про затримання особи, обмежений. Якщо затриманий не має родичів, він не має права вимагати, щоб була повідомлена третя особа за його власним вибором.

Іншим важливим критерієм адміністративного затримання є термін затримання. З цього приводу є цікава думка І.В. Панової, яка пропонує розділити строки адміністративного затримання на два види: загальні і спеціальні [7, с. 216–217]. Вітчизняне законодавство під загальним строком затримання правопорушників називає строк, визначений у ч. 1 ст. 263 КпАП, який може тривати не більш як три години. У виняткових випадках, у зв'язку з особливою потребою законами України можуть бути встановлені інші строки адміністративного затримання. Згідно зі ст. 29 Конституції України утримання під вартою як тимчасовий захід може застосовуватися на строк не більше 72 годин. Надалі законність такого заходу повинна бути перевірена судом.

Спеціальне затримання застосовується до:

1) осіб, які незаконно перетнули або зробили спробу незаконно перетнути державний кордон України, порушили порядок в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї, порушили прикордонний режим, режим у пунктах пропуску через державний кордон України або режимні правила в контрольних пунктах в'їзду-виїзду, вчинили злісну непокору законному розпорядженню або вимозі військовослужбовця чи працівника Державної прикордонної служби України або члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, а також іноземців та осіб без громадянства, які порушили правила перебування в Україні або транзитного проїзду через територію України, може бути затримано на строк до трьох годин для складення протоколу, а в необхідних випадках для встановлення особи і з'ясування обставин правопорушення – до трьох діб з повідомленням про це письмово прокурора протягом двадцяти чотирьох годин з моменту затримання;

2) осіб, які порушили правила обігу наркотичних засобів і психотропних речовин, може бути затримано на строк до трьох годин для складення протоколу, а в необхідних випадках для встановлення особи, проведення медичного огляду, з'ясування обставин придбання вилучених наркотичних засобів і психотропних речовин та їх дослідження – до трьох діб з повідомленням про це письмово прокурора протягом двадцяти чотирьох годин з моменту затримання.

Строк адміністративного затримання обчислюється з моменту доставлення порушника для складання протоколу, а особи, яка була в стані сп'яніння, – з часу її витверезення.

Протягом тривалого часу в українському законодавстві містилися норми, що встановлюють більш тривалі строки адміністративного затримання. Так, можливість затримання правопорушників, які не мають документів, що засвідчують особу, – на термін до 10 діб з санкції прокурора, або можливість затримання за деякі види правопорушення до розгляду справи судом. І тільки 11.10.2011 Конституційний Суд поставив крапку в цьому питанні, визнавши ці положення неконституційними і вказавши на те, що термін адміністративного затримання в будь-якому випадку не може перевищувати строк у 72 години.

У Рішенні в справі про строки адміністративного затримання від 11 жовтня 2011 р. Конституційний Суд України дійшов висновку, що внаслідок адміністративного затримання відбувається короткострокове позбавлення людини свободи, право на яку передбачено в ст. 29 Конституції України.

Висновки. З розглянутого можна зробити висновок, що адміністративне затримання як загальний захід адміністративного припинення – це примусове, тимчасове обмеження свободи особи, що здійснюється у випадку вчинення нею адміністративного проступку, а також в інших, чітко визначених законодавством випадках уповноваженими державними органами в офіційному, чітко визначеному законодавством порядку, полягає в припиненні, доставленні та утриманні особи в спеціально обладнаних для цього приміщеннях з метою встановлення особи порушника, здійснення її перевірки, припинення протиправного діяння, складання протоколу, усунення негативних наслідків, попередження вчинення нових правопорушень як цією особою.

Відповідно до ст. 262 КпАП визначено вичерпний перелік органів (посадових осіб), які уповноважені законами України здійснювати адміністративне затримання особи, що вчинила адміністративне правопорушення, однак відповідно до положень ст. 507 Митного кодексу України адміністративне затримання може здійснюватися також посадовою особою органу доходів і зборів, що не знайшло відображення в КУпАП. Тому є реальна потреба в законодавчому закріпленні всіх суб'єктів адміністративного затримання в системному зв'язку із вичерпним переліком адміністративних правопорушень, у разі вчинення, яких особа може бути піддана адміністративному затриманню.

Список використаних джерел:

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р., № 8073–X // Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР). – 1984. – Додаток до № 51. – Ст. 1122.
2. Про міліцію : Закон України від 20 грудня 1990 р., № 565–XII // ВВР Української РСР. – 1991. – № 4. – Ст. 20.
3. Курочка М.І. Адміністративне затримання, доставлення та привід у системі заходів адміністративного примусу : автореф. дис. ... кан-та юрид. наук / Приватний вищий навчальний заклад «Львівський університет бізнесу та права». – Львів, 2014. – 20 с.
4. Митний кодекс України : Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2012. – № 44–48. – Ст. 590.
5. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
6. Назаров В.В. Деякі аспекти застосування заходів адміністративного припинення. Проблеми системи законодавства України про адміністративні правопорушення : Матеріал міжнародної науково-практичної конференції. – У 2-х ч.; 7-8 грудня 2006 р. – Сімферополь. – Ч. 2. – С. 320.
7. Панова И.В. Административно-процессуальное право России / [И.В. Панова] ; под ред. Э.Н. Ренова. – М. : Норма, 2003. – 272 с.

